

13.00.00
13.00.01
13.00.02
13.00.03
13.00.04
13.00.05

13.00.06
13.00.07
13.00.08
13.00.09
07.00.00
19.00.00

01.00.00
02.00.00
03.00.00
09.00.00
10.00.00
11.00.00

№5/2025

M AKTABGACHA VA AKTAB TA'LIMI

Pedagogik, psixometodologik va tabiiy fanlarga
ixtisoslashgan ilmiy jurnal

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Elektron nashr. 744 sahifa,
14-may, 2025-yil.

BOSH MUHARRIR:

Qirg'izboyev Abdug'afvor Karimjonovich – Tarix fanlari doktori, professor

BOSH MUHARRIR O'RINBOSARI:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Pedagogika fanlari doktori, professor

TAHRIRIYAT KENGASHI A'ZOLARI

Ibragimov X.I. – pedagogika fanlari doktori, akademik

Shoumarov G'.B. – psixologiya fanlari doktori, akademik

Umarova H.O' – O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vaziri

Jamoldinova O.R. – pedagogika fanlari doktori, professor

Sharipov Sh.S. – pedagogika fanlari doktori, professor

Shermuhhammadov B.Sh. – pedagogika fanlari doktori, professor

Ma'murov B.B. – pedagogika fanlari doktori, professor

Madraximova F.R. – pedagogika fanlari doktori, professor

Kalonov M.B. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Nabiyev D.X. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Qo'ldoshev Q. M. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Ikramxanova F.I. – filologiya fanlari doktori, professor

Ismagilova F.S. – psixologiya fanlari doktori, professor (Rossiya)

Stoyuxina N.Yu. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Rossiya)

Magauova A.S. – pedagogika fanlari doktori, professor (Qozog'iston)

Rejep O'zyurek – psixologiya fanlari doktori, professor (Turkiya)

Wookyu Cha – Koreya milliy ta'lim universiteti rektori (Koreya)

Polonnikov A.A. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Belarus)

Baybayeva M.X. – pedagogika fanlari doktori, professor

Muxsiyeva A.T. – pedagogika fanlari doktori, professor

Aliyev B. – falsafa fanlari doktori, professor

G'afurov D. O. – falsafa fanlari doktori (Phd)

Somurodov R.T. – iqtisodiyot fanlari nomzodi (PhD), dotsent

Mirzayeva F.O. – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent

Jalilova S.X. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent

Bafayev M.M. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent

Usmonova D.I. – Samarqand iqtisodiyot va servis instituti dotsenti

Saifnazarov I. – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa fanlari doktori, professor

Nematov Sh.E. – pedagogika fanlari nomzodi (PhD)

Tillashayxova X.A. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent

Yuldasheva F.I. – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent

Yuldasheva D.B. – filologiya fanlari bo'yicha falsafa (PhD) doktori, dotsent

Tangriyev A. T. – Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti kafedra professori

Ashurov R. R. – psixologiya fanlari bo'icha falsafa doktori (PhD)

Panjjiyev M. A. – Qashqadaryo viloyati Maktabgacha va maktab ta'limi boshqarmasi boshlig'ining birinchi o'rinbosari

Xudayberganov N. A. – Xorazm Ma'mun akademiyasi Tabiiy fanlar bo'limining katta ilmiy xodimi, biologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Muassis: "Tadbirkor va ishbilarmon" MChJ

Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, Toshkent davlat texnika universiteti, G. V. Plexanov nomidagi Rossiya iqtisodiyot universiteti Toshkent temir yo'l muhandislari instituti.

EDITOR-IN-CHIEF:

Qirg'izboyev Abdug'affor Karimjonovich – Doctor of Historical Sciences, Professor

DEPUTY EDITOR-IN-CHIEF:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

EDITORIAL BOARD MEMBERS:

Ibragimov X.I. – Doctor of Pedagogical Sciences, Academician

Shoumarov G'. B. – Doctor of Psychological Sciences, Academician

Umarova H.O'. – Minister of Preschool and School Education of the Republic of Uzbekistan

Jamoldinova O.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Sharipov Sh.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Shermuhhammadov B.Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Ma'murov B.B. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Madraximova F.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Kalonov M.B. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Nabiyev D.X. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Koldoshev K. M. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Ikramxanova F.I. – Doctor of Philological Sciences, Professor

Ismagilova F.S. – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Russia)

Stoyuxina N.Yu. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Russia)

Magauova A.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Kazakhstan)

Rejep O'zyurek – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Turkey)

Woogyu Cha – President of the National University of Education, Korea (South Korea)

Polonnikov A.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Belarus)

Baybayeva M.X. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Muxsiyeva A.T. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Aliyev B. – Doctor of philosophy, professor

Gafurov D. O. – Doctor of Philosophy (PhD)

Shomurodov R.T. – Candidate of Economic Sciences (PhD), Associate Professor

Mirzayeva F.O. – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences (PhD), Associate Professor

Jalilova S.X. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Bafayev M.M. – Doctor of Philosophy in Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Usmonova D.I. – Associate Professor, Samarkand Institute of Economics and Service

Saifnazarov I. – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences, Professor

Nematov Sh.E. – Candidate of Pedagogical Sciences (PhD)

Tillashayxova X.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva F.I. – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva D.B. – Doctor of Philosophy (PhD) in Philological Sciences, Associate Professor

Tangriyev A.T. – is a professor of Tashkent State University of Economics

Ashurov R. R. – doctor of philosophy (PhD) in psychology

Panjiyev M. A. – First Deputy Head of the Department of Preschool and School Education of the Kashkadarya Region

Khudaiberganov N. A. – Senior Researcher of the Department of Natural Sciences of the Khorezm Mamun Academy, Doctor of Philosophy (PhD) in Biological Sciences

“Maktabgacha va maktab ta’limi” jurnali Oliy attestatsiya komissiyasining 26-08-2024 yildagi №11-05-4381/01-Kengash tavsiyasiga ko’ra, pedagogika fanlari bo’yicha falsafa doktori (PhD) va fan doktori (DSc) ilmiy darajasiga talabgorlarning tadqiqot ishlari yuzasidan dissertatsiyalarining asosiy ilmiy natijalarini chop etish uchun tavsiya etilgan milliy ilmiy nashrlar ro’yxatiga kiritilgan.

Asos: OAK Pedagogik texnologiyalar va psixologik tadqiqotlar bo’yicha ekspert kengashi tavsiyasi (29-10-2024-y.; №10); OAK Tartib-qoida komissiyasi qarori (30-10-2024-y., №10/24); OAK Rayosatining qarori (31-10-2024-y., №363/5).

“Maktabgacha va maktab ta’limi”
jurnali

26.06.2023-yildan

O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti
Administratsiyasi huzuridagi Axborot
va ommaviy kommunikatsiyalar
agentligi tomonidan №C-5669245
reyestr raqami tartibi bo’yicha
ro’yxatdan o’tkazilgan.

Litsenziya raqami: №095310

MUNDARIJA

Nutq o'qitirish mashg'ulotlarida maqol va rivoyatlardan foydalanish texnologiyasi	12
Azimova Nodira Xikmatovna	
Matematikada o'tkaziladigan sinfdan tashqari viktorina, matematik ertalik va matematik musobaqalarni tashkil etish.....	15
Azizova Dilnoz Yo'ldashevna	
Adabiy ta'limda fanlararo integratsiyani rivojlantirishda didaktik o'yinlarning o'rni	19
Hasanova Bahora Isa qizi	
Boshlang'ich sinf ona tili darsliklaridagi kognitiv-pragmatik mashqlar turlari va mazmuni.....	22
Jahonova Nargiza Yunus qizi	
Umumiy o'rta ta'lim maktablarida kimyo fanidan uyga vazifalarni tashkil etishda QUIZ testlardan foydalanish	28
Jamolova Nodirabegim Jobir qizi	
Maktabgacha katta yoshdagi bolalarning tadqiqotchilik faoliyatini tashkil etishning dolzarbligi	32
Mazgarova Durdona Shuxrat qizi, Mirzakamolova Komola Xojiakbar qizi	
Understanding and Using Articles in English: A Practical Approach.....	35
Mustafoyeva Nigina Shuhrat kizi	
Bo'lajak tarbiya fani o'qituvchilarining kasbiy tayyorgarligi jarayonida raqamli texnologiyalardan foydalanishning nazariy asoslari.....	40
Nosirova Dilfuza	
Ona tili va o'qish savodxonligi fanining boshlang'ich ta'limdagi o'rni va ahamiyati	45
Otamurodova Mahfirat Husan qizi	
O'zbekiston Respublikasi Prezidentining ta'lim sohasidagi qaror va qonunlari asosida maktabgacha yoshdagi bolalarda tadqiqotchilik faoliyatini rivojlantirishga zamonaviy yondashuv	49
Imamova Nilufar Zabiyyulla qizi, Po'latova Mahfuza To'liqin qizi	
Maktabgacha ta'lim tashkiloti rahbarlarining kasbiy etikasi va madaniy salohiyatini shakllantirish omillari...52	
Qodirova Fotima Rashidovna	
Boshlang'ich ta'limda tarbiya jarayonining samaradorligini oshirishda xorijiy tajribalarining qiyosiy tahlili55	
Shokirova Madinabonu Shomurod qizi	
Boshlang'ich sinflarda matematika o'qitishda mental arifmetikaning o'rni.....59	
Sulaymonova Nigora Olimjon qizi	
Boshlang'ich ta'limda ta'lim samaradorligini oshirishda xorijiy tajribalardan foydalanish mexanizmlari (Singapur ta'lim tizimi misolida).....63	
Taniqulova O'g'lioy Fahriddin qizi	
SWOT texnologiyasi asosida talabalarning tadqiqotchilik ko'nikmalarini rivojlantirish modeli.....66	
Abdusalomova Saidabonu Ziyovuddin qizi	
Механизмы формирования характера трудолюбия в младшем школьном возрасте	69
Зияев Амаль Толибович	
Современные методы обучения иностранному языку в начальных классах	72
Косимова Шахризода Бахромжон кизи, Рузметова Хилола Абдушариповна	
Ислам в духовных исканиях Льва Толстого: уважение великого писателя к религии и пророку	75
Мамасодикова Махзуна Жалол кизи	
Проблемы и особенности перевода с узбекского языка на русский: анализ ошибок и пути решения	78
Холмуродова Дилдора Хусниддиновна	
Развитие русского языка в современном мире	80
Чернова Татьяна Алексеевна, Темиров Руслан Расул угли, Хасанов Сайхунбек Килич угли	
Ona tili ta'limida muqobil javobli testlardan foydalanishning afzalliklari.....83	
Komilova Lola Nasilloevna	
Maxsus pedagogikani o'qitishda klinik, tarixiy, psixologik, didaktik materiallarni integrativ o'qitish metodlari	91
Djavlanova Nodira Xamza qizi	

Professional ta'lim muassasalari o'quvchilarining loyihalash kompetentligini shakllantirish	94
<i>Xidirova Dildora Zayniddinovna</i>	
Formation of Cultural Tolerance in Preschool Children Through Foreign Language Learning Using Digital Educational Resources	98
<i>Dadakhonova Mohlaroyim Muratvayevna</i>	
Ingliz tili o'qituvchilarini tayyorlash va qo'llab-quvvatlashning samarali usullarini o'rganish	106
<i>Ataullayev Fazliddin Fahriddin o'g'li</i>	
O'quv jarayonida sun'iy intellekt tizimlaridan foydalanishning ta'limiy aspektlari tahlili	110
<i>Zubayda Barnoyeva</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarida funksional savodxonlikni shakllantirishning nazariy va metodik manbalari.....	116
<i>Mirxalilova Nargiza Akbarovna, Usmanova Mashkura Mirzoroximovna, Xunarova Lobar Akbaraliyevna</i>	
Butun dunyoda nogiron bolalarga nisbatan munosabat: stereotiplar va ularni yengish	120
<i>Axmadova Shahloxon Voxid qizi</i>	
Ijtimoiy va pedagogik riabilitatsiyon deviant xulqi bo'lgan o'smirlar.....	124
<i>Abduvaliyeva Mashhura Abduvohid qizi</i>	
Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida mehnat munosabatlarini tartibga solishda sog'lom ish muhitini yaratish.....	127
<i>Qosimova Shaxnoza Nuriddinovna</i>	
Maktab o'quvchilarida chet tili bo'yicha strategik kompetensiyani shakllantirish: psixologik asoslar	131
<i>Akmalxonova Nodira</i>	
Chet tillarini o'zlashtirishning psixologik asoslari: A. A. Leontyev qarashlarining tahlili	137
<i>B. O. Toshboyeva</i>	
O'quvchilarni tabiiy-ilmiy savodxonligini shakllantirish asosida tadqiqotchilik ko'nikmalarini rivojlantirish metodikasini takomillashtirishning xususiyatlari mazmuni	143
<i>Ro'zimatov Jamshid Alisher o'g'li</i>	
Boshlang'ich sinf "tarbiya" darslarida o'quvchilarning tanqidiy tafakkurini rivojlantirishga qaratilgan mavzularning mazmun-mohiyati	148
<i>Xoliqulova Moxichehra Nodir qizi</i>	
Развитие деонтологической компетентности будущих учителей предмета "воспитания"	152
<i>Бахобов Анвар Абдусаттор угли</i>	
Obrazli tafakkur – boshlang'ich sinf o'quvchilarining nutqini o'stiruvchi vosita	155
<i>Turg'unova Xumora Xusniddin qizi</i>	
Boshlang'ich sinflarda janriy xususiyatlariga ko'ra ifodali o'qish ko'nikmasining yo'nalishlari	158
<i>Tirkasheva Xumora Nurali qizi</i>	
Sharof Boshbekovning "Temir xotin" dramasida dramatik diskursning semantik va sintaktik qurilishi	162
<i>Mavlanova Xafiza Gulmurodovna</i>	
Maktabgacha yoshdagi bolalarning teleko'rsatuvlar vositasida nutq madaniyatini rivojlantirish pedagogik muammo sifatida	166
<i>Abduvosiyeva Mahmuda Xamidullo qizi</i>	
"O'z-o'zini rivojlantirish", "amaliyot" hamda "pedagogik amaliyot" tushunchalarining ijtimoiy-falsafiy, pedagogik talqini	169
<i>Adasheva Matluba</i>	
Kursantlarda muzokaraga kirishish ko'nikmalarini shakllantirishda nizoli vaziyatlar strategiyalarining psixologik o'rni	173
<i>Azamjonova Oyniso Qahramon qizi</i>	
Maktabgacha ta'lim tashkilotlari boshqaruvi jarayonida rahbar kompetensiyalarini rivojlantirishning zamonaviy metodik yondashuvlari.....	178
<i>Berdiyeva Dilafruz Shuxratovna</i>	
Boshlang'ich ta'lim o'quv-tarbiya jarayonida mashq daftarining o'rni va ahamiyati	182
<i>Bo'ronova Maftuna Valijon qizi</i>	
Raqamli texnologiyalar yordamida kitobxonlik madaniyatini takomillashtirishning nazariy asoslari	186
<i>Burxonov Bahodir Baxtiyorxodjaevich</i>	
Yoshlar orasida emotsional intellektni rivojlantirishning psixologik asoslari	191
<i>Darvishxojayev Xasan Abdulxakimovich</i>	
Boshlang'ich sinf tabiiy fanlar darslarida virtual ta'lim texnologiyalaridan foydalanish imkoniyatlari	195
<i>Djurayeva Nargis Narkulovna</i>	

Ingliz tilida talaffuzni o'rgatishda samarali zamonaviy kompyuter dasturlari	198
Ernazarova Shahnoza Ergash qizi	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarida ekologik tarbiyaning ahamiyati va ma'naviyatga ta'siri	202
Fayziyeva Dilfuza Tohir qizi	
The Importance of Modern Technologies For Improving Speech Skills of Primary Students.....	206
I. A. Komolova	
Bo'lajak pedagoglarning ta'lim jarayonida sun'iy intellekt texnologiyalaridan foydalanishining o'ziga xos imkoniyatlari.....	209
Inadullayeva Sevara Qahramonovna	
O'quvchilarning jamoada ishlash ko'nikmalarini rivojlantiruvchi metodlar	212
Jumanova Shaxnoza Baxromjanovna	
Ulug'bek Hamdamning "Isyon va itoat" romanida obrazlar hayotiga konfliktning ta'siri.....	215
Karimova Mahliyoixon Mahkamjon qizi	
Sharq mutafakkirlari qarashlarida harbiy xizmatchilarda psixik o'zini o'zi boshqarish muammolarining metodologik tahlili	219
Kiyomxujaeva Madina Rustambek qizi	
Xorijiy tillarni o'qitishda milliy va xalqaro tajribalarni solishtirish	224
Jumaboyeva Malika, Eshpolatova Nozima, Ne'matova Shahzoda, Razzakova Nodira	
Maktabgacha ta'lim tashkilotida markazlar faoliyatini rivojlantirishda tarbiyachining nutqiy madaniyati	227
Nazarova Zulayxo Turabovna, Oydinova Baxriniso Burxon qizi	
Maktabgacha yoshdagi bolalarni faoliyatlar orqali ma'naviy-ma'rifiy qiyofasini shakllantirishda tarbiyachining vazifalari	231
Niyozova Maftuna Normaxmat qizi	
Bo'lajak o'qituvchilarni raqamli ta'lim muhitida "Smart-Learning" texnologiyalarini samarali qo'llashga tayyorlash metodikasi (umumiy pedagogika misolida)	234
Nurullayeva Ugulxon Ergashboyevna	
O'qish savodxonligini rivojlantirishning zamonaviy didaktik yondashuvlari	237
Oripova Dilnozaxon Abduvosi qizi, Azimova Ziyoda Ergashevna	
Adabiy ta'limda o'quvchilarning refleksiv ko'nikmalarini rivojlantirish pedagogik muammo sifatida	241
Qodirova Dilnoza Alisher qizi	
"Yorug'lik dispersiyasi va uni hosil bo'lishi" mavzusini eksperimental yo'l bilan tushuntirish metodikasi.....	245
Rashidova Vazira Baxodir qizi	
Oliy ta'lim muassasalari talabalarini akademik mobillik asosida o'qitish tizimini takomillashtirish muammolari va ularning yechimlari	248
Ruziyeva Shoxida Fatilloevna	
Literature is A Reflection of the Soul and Culture of Humanity.....	254
Sayidova Sayyora Yorikulovna	
Linguistic Devices in Detective Terminology of "The Purloined Letter" by Edgar Allan Poe	257
Shokirova Markhabo	
Maktab direktorlarining psixologik bilimlarini rivojlantirishning ahamiyati va yo'nalishlari.....	260
Talabayev Utkirjon Rosuljonovich	
Bo'lajak harbiy xizmatchilarda empatiya orqali kasbiy moslashuvchanlikni oshirishning ijtimoiy-psixologik asoslari	263
Toshmatov Rustamjon Muydinjon o'g'li	
Tanqidiy tafakkurni shakllantirishning pedagogik va psixologik nazariyasi bo'yicha xorijiy va mahalliy tadqiqotlar tahlili	266
Xudoyorova Gavhar Baxtiyor qizi	
Maktabgacha yoshdagi bolalarni milliy qadriyatlar asosida tarbiyalash mazmuni va amaliy ahamiyati	271
Yakubova Zilola Zikirovna	
Zulfiya she'riyatida vafodor ayol timsoli	274
Yusupova Muqaddam Mahmutjonovna	
Yangi davr – yangi dars: ta'limdagi zamonaviy metodlar.....	278
Jumoniyo'zov Nurbek Xudoyorovich	
Взаимное сотрудничество Республики Узбекистан и Республики Азербайджан в формировании современной системы международных отношений	280
Исломов Абдулазиз Латиф угли	

Qo'l mehnati orqali talabalarda mas'uliyat va intizom tuyg'usini rivojlantirish.....	284
Abdullajonova Dildoraxon Rustamjonovna	
Innovatsion ta'lim muhiti sharoitida o'qituvchining akmeologik pozitsiyasini shakllantirish	288
Aralova Dilafruz Dushaboy qizi	
Umumiy o'rta ta'lim maktablarida fanlararo aloqadorlikning ahamiyati.....	292
Madraximov Shuxratjon Shukurovich, Madraximova Maxfuza Axmedovna	
Umumiy o'rta ta'lim maktablarida adabiyot fanini o'qitishda zamonaviy texnologiyalar integratsiyasi	295
Madraximova Maxfuza Axmedovna, Madraximov Shuxratjon Shukurovich	
Yosh o'qituvchilar va ongsostining ta'limdagi ahamiyati	299
Mutabar Kasimkhodjayeva	
A Stylistic Comparison of Ethical and Moral Proverbs in English and Uzbek.....	303
Parvina Mukhtashamova	
Talabalarning ijodiy faoliyatini rivojlantirishda podkast texnologiyalaridan foydalanish	306
Yuldashev Abdurauf Ro'zmatjonovich	
Informatika o'qitishda grafik organayzerlardan foydalanish.....	308
Zohidova Mahfuza Habibovna	
Характеристика деловой переписки на русском языке	311
Бобоназаров Хуршид Ишпулатович	
Vatanparvarlik hissini yoshlarda takomillashtirish masalasining mahalliy psixologlar tomonidan talqini	315
Kulaxmetov Abdusattor Baxriddinovich	
Методика преподавания фразеологизмов в старших классах	319
Мамадаминова Жамила Турабоевна	
Особенности учебного кластера как среды для развития речевых навыков	323
Мамаджанова Карина Абдукаримовна	
Maktabgacha ta'limda hr boshqaruvi: rivojlangan mamlakatlar tajribasi va O'zbekiston sharoitida tatbiq etish yo'llari.....	327
Alovdinova Iroda Botir qizi	
"Kognitiv faollik" tushunchasi va uning pedagogik-psixologik aspektlari	330
Ismoilova Nozimaxon	
The Significance of Media Competence in Enhancing Speaking Skills Among B2 and C1 Level Learners	335
Vazira Bafayeva Muxiddinovna	
Zamonaviy ta'lim jarayonida 21-asr ko'nikmalarini shakllantirishning nazariy va amaliy asoslari	338
Raximdinova Gulbodom Ibrohimjon qizi	
Kasbiy refleksiya asosida bo'lajak o'qituvchilarning transversal kompetensiyalarini rivojlantirishda maxsus va interfaol metodlardan foydalanish	344
Askarova Barchinoy Abdurahimovna	
Bo'lajak texnologik ta'lim o'qituvchilarining grafik kompetentligini transformatsion yondashuv asosida rivojlantirishning samarali shakllari va interfaol metodlardan foydalanish	347
Butayeva Gulmira Boxodirjonovna	
Ota-ona qaramog'isiz qolgan bolalarni tutingan oilalarga moslashtirishning pedagogik mexanizmlari	350
D. Q. Rahimova	
Emotsional intellektni rivojlantirishda zamonaviy ta'lim metodlarining o'rni.....	353
Jamalova Kamola Shahobiddinovna	
Tadqiqot samaradorligini pasaytiruvchi metodik xatolarni korrektsiya qilish usullari	358
Mamasidiqova Odina Islomjon qizi	
Ona tilini o'rgatishda didaktik material tanlash metodikasi	362
Mamatova Gulshan Amankulovna	
Boshlang'ich sinf ona tili va o'qish savodxonligi darslarida to'rt blokli model (tanqidiy fikrlash, ijodkorlik, muloqot va hamkorlik) ning qo'llanilishi	365
Mirzoyeva Maftuna Husnitdinovna	
Spekulyativ dizayn metodi asosida talabalarda kelajak ssenariylarini yaratish texnologiyasi	368
Nishonov Nodir Alimjanovich	
Filologiya yo'nalishi talabalari ta'lim jarayonida ilmiy dunyoqarashni shakllantirishda hamkorlik pedagogikasining ahamiyati.....	372
Nishonova Aziza Mirzaxmadovna	

6–7 yoshli bolalarning kognitiv ko'nikmalarini raqamli ta'lim vositalari asosida shakllantirish metodikasini takomillashtirish	375
Nuritdinova Shaxnoza Kamoliddin qizi	
Ona tili darslarida o'quvchilarda sintaktik tushunchalarni shakllantirishning innovatsion metodikasini takomillashtirish	377
O'rozboyeva Dilnoza Alimboy qizi	
O'quvchilar bilan olib boriladigan sport ishlarining pedagogik asoslari	380
Oromova Laylo Ilhomovna	
Bo'lajak informatika o'qituvchilarining kasbiy kompetentligini dasturlash tillari orqali rivojlantirish yo'llari ..	384
Raxmatov Mirzo Mukimovich	
Bo'lajak texnologiya fani o'qituvchilarini tayyorlashda dizaynerlik qobiliyatlarini takomillashtirishda mahorat darslari (master klass)ni tashkil qilish	389
Satvoldiyeva Malaxatxon A'zamjanovna	
Shaxs kasbiy taraqqiyoti va amaliy faoliyat rivojlanishining omillari	394
Toshmurodov Muxriddin Suvon o'g'li	
Bo'lajak jismoniy madaniyat o'qituvchisining kasbiy kompetentligini shakllantirish mexanizmlari	398
Yuldasheva Nargiza Egamberdiyevna	
Talabalarda kasbiy yozma nutq kompetensiyasini takomillashtirish metodikasi	401
Alimov Farhod Sharabidinovich	
Boshlang'ich ta'limda buyuk allomlarimiz merosini integratsiya asosida o'qitish usullari	405
Mamatkarimova Sevara Alim qizi	
Bo'lajak biologiya o'qituvchilari inklyuziv kompetentligini rivojlantirish ijtimoiy-pedagogik muammo sifatida	410
Raximov Atanazar Karimovich, Yuldashova Iroda Dilshodovna	
15-16 yoshli voleybolchilardan iborat nazorat va tajriba guruhlarida sakrash chidamkorligining pedagogik tajriba davridagi rivojlanish ko'rsatkichlarini shakllanish dinamikasi	413
Sulaymonov Jaxongir Solijonovich	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarida matematik kompetensiyalarni rivojlantirishning metod va vositalari	417
Xudoyberdiyeva Sayyora Abdumumin qizi, Buzrukov. T. O.	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarining kompetensiyalarini shakllantirish va rivojlantirishda o'qitishning tashkiliy-pedagogik shartlari	421
Rahmonova Zulayho Abdumalikovna, Buzrukov T. O.	
Pedagogik oliy ta'lim talablarida kasbiy pedagogik imijni rivojlantirishning ijtimoiy pedagogik zaruriyati	425
Mo'ydinova Shoxsanam Doniyorbek qizi	
The Role of English as a Tool for Cultural Diplomacy in Post-Soviet Uzbekistan	428
Fariza Umarova Yorqin kizi, Iroda Roziqova Alsharifiddin kizi	
Ijodiy tafakkur shakllanishida lug'atlarning o'rni va ahamiyati	434
Tursunova Ozoda Faxriddinovna	
Malakali bokschi larni texnik-taktik tayyorlashda bosqichma-bosqich yondashuv	437
Meliqo'ziyev Mavlonjon Ro'zmatjon o'g'li, Meliqo'ziyev Bektemirjon Ro'zmatjon o'g'li	
Possibilities of Physical Education Means in the Formation of Volitional Qualities in Schoolchildren	443
Z. Nazarov	
Bo'lajak pedagoglarning ilmiy-tadqiqotchilik kompetensiyasini shakllantirish ijtimoiy pedagogik zarurat sifatida	447
Abdullayeva Nasiba Abdusolomovna	
Rus tili darslarida kommunikativ yondashuvlar	451
Adilova Soliyaxon	
Boshlang'ich ta'limda interfaol metodlardan foydalanish	455
Atayeva Baxrinisa Abduvaxidovna	
Talabalarda kommunikativ kompetentlikni rivojlantirishni boshqarish asosida ta'lim xizmatlarini takomillashtirish	458
Abdullayeva Aziza	
Tabiiy fanlarni o'rganishda boshlang'ich sinf o'qituvchilarining kasbiy kompetentligini rivojlantirish uchun interfaol usullar va zamonaviy texnologiyalar	461
Dehqonboyev Muhammad To'liqin o'g'li	
Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining ta'lim mazmunini loyihalashga tayyorgarligining pedagogik psixologik xususiyatlari	465
Haydarqulova Mahliyo Zafarovna	

Zamonaviy yondashuv asosida talabalarda ekologik ta'lim-tarbiya berishning samarali yo'llari	469
Sh.S.Shodmonova, Hotamov Tolibjon Narzulloyevich	
Maktabgacha ta'lim tarbiyalanuvchilari nutqini o'stirishda xalq og'zaki ijodidan foydalanish metodikasini takomillashtirish.....	472
Imomova Muazzam Rafiqjon qizi	
Boshlang'ich sinflarda o'quvchilarning natijalarini baholash.....	476
Ismatova Ozoda Parda qizi	
Bolalar ijtimoiylashuvining psixologik masalalari	482
Jo'Imurodov Oybek Asliddin o'g'li	
Ijodiy qobiliyatlarni shakllantirishda didaktik vositalarning o'rni	485
Karimova Nilufar Raimjonovna	
Nogironligi bo'lgan shaxslar bilan ijtimoiy ish olib borishda muammo va yechimlar.....	488
Komilova Mohiniso Jobir qizi	
Kimyo o'qituvchisi kasbiy kompetentligini aniqlashning ustuvor pedagogik vazifalari	491
Mamajonov Shuhratjon Asqarovich, Odilxo'jazoda Nigoraxon Baxtiyorxo'ja qizi	
Ma'naviy taraqqiyot sharq allomalar merosida	495
Mirsagatova Nargiza Sayfullayevna	
Abduqodir Shakuriyning yangi usul maktablari va o'qitish metodikasi	499
Muxtorqulova Rushona Zohidjon qizi, Salomova Ra'no Vassiyevna	
Raqamli ta'lim resurslaridan foydalanishning o'quvchilarning kognitiv rivojlanishiga ta'siri.....	505
Lapasova Zebiniso Xidirovna	
Fransuz tili mashg'ulotlarida madaniyatlararo muloqotga o'rgatishning kommunikativ texnologiyalari	509
Muzaffarova Nodira Mardonovna	
O'quvchilarni ijtimoiy-madaniy kompetensiyalarini shakllantirish omillari	514
Norbo'tayev Farhod Maxsidin o'g'li	
O'qituvchining kasbiy kompetentligi orqali o'quvchilarda ijtimoiy kompetensiyalarni shakllantirish.....	518
Rajabova Xurshida Hakimovna	
Harbiy xizmatchilarning oilasini harbiy muhitga moslashuvining ijtimoiy-psixologik omillari.....	521
Rejamatova Iroda Ikramshikovna	
Refleksiv ko'nikmalarni shakllantirish metodik muammo sifatida	526
Raxmonova Iroda Samijonovna	
Umumiy o'rta ta'lim maktablari direktorlarining boshqaruv faoliyatida ijtimoiy muhitni rivojlantirishning amaldagi holati (menejerlik o'quv kurslari misolida)	530
Saidqulov Sodiqjon Botirovich	
Umumta'lim maktab o'quvchilarining ijtimoiy-siyosiy kompetensiyasini shakllantirish: nazariy yondashuv va ilmiy asoslar.....	533
Samatova Iroda Azamjon qizi	
Beyond Accountability: A Growth-Oriented Teacher Appraisal System for Professional Development.....	537
Sardorbek Rislikboyev	
Milliy qadriyatlar – millat ko'zgusi	542
Sulaymonova Tanzila Zoir qizi	
Tarbiya jarayoni mazmuni va mohiyati.....	545
Sultonov Ismoiljon Qodirjon o'g'li	
Nutqni rivojlantirishda interfaol pedagogik texnologiyalardan foydalanish zarurati va shart-sharoitlari.....	548
Tursunova Kamola Ulug'bek qizi	
Maktabgacha ta'lim tashkilotining milliy imidjini rivojlantirish va boshqarish texnologiyalari	552
Valiyeva Hamida	
Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida bolalarni maktab ta'limiga kompleks tayyorlash mazmuni.....	556
Xolboyeva Gulnora Ulashovna	
10-12 yoshli stol tennischilarni jismoniy tayyorgarligini yordamchi mashqlar majmuasini qo'llash orqali rivojlantirish.....	559
Yaqubova Zulayxo Alisherovna	
Gumanitar fanlarda milliy folklardan foydalanishning ahamiyati.....	564
Abduxakimova Maxfuza Abduraxmonova	
Классификация сказок и их характерные черты	568
Мусурманова Азиза Камиловна	

Необходимость развития коммуникативных компетенций у студентов медицинского ВУЗА.....	572
Шукурова Нодира Тиллаевна, Фуркатова Сабрина Фармоновна	
Oila va maktab hamkorligi asosida o'smir yoshidagi o'quvchilarning kommunikativ kompetentligini rivojlantirish masalalari	576
Evatov Saminjon Sobirovich	
Sport mashg'ulotlarida motivatsiyani shakllantirish: pedagogik strategiyalar va vositalar	579
Rajapov G'olibbek Oripovich	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarining kompetensiyalarini shakllantirish va rivojlantirishda o'qitishning tashkiliy-pedagogik shartlari	583
Rahmonova Zulayho Abdumalikovna, Buzrukov T. O.	
Maktabgacha yoshdagi bolalarda konsentratsiya qobiliyatini rivojlantirishning pedagogik-psixologik aspektlari.....	586
Israilova Xusnida Adilovna	
Raqamli texnologiyalar yordamida kitobxonlik madaniyatini takomillashtirishning nazariy asoslari	590
Burxanov Bahodir Baxtiyorxodjaevich	
Axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan foydalanish orqali adabiyot darslarida hayotiy ko'nikmalarni shakllantirish imkoniyatlari	596
Abdullayeva Maftuna Odiljon qizi	
Ta'lim jarayonini tashkil etish texnologiyalarini takomillashtirishda steam texnologiyasidan foydalanish	601
Abdumajitova Sayohat Abduqosimovna	
Pedagogik ta'limni integratsiyalash turlari va didaktik tamoyillari	605
Berdiyev Bahodir Ravshanovich	
Raqamli o'quv vositalari yordamida bolalar uchun ingliz tilini o'rganish jarayonini samarali tashkil etishda xalq og'zaki ijodiy namunalaridan foydalanish.....	608
Boqijonova Nargiza Jumanazar qizi, Rajabboyeva Gulchexra Foziljon qizi	
Mehribonlik uylari bolalarida ijtimoiy xulq-atvorning rivojlanishi.....	611
Dilobar Saidova	
Yoshlar tarbiyasida pedagogik konsepsiyalarning roli va ahamiyati	614
Ergashev Oybek Qaxramon o'g'li	
Talabalarning intellektual qobiliyatlarini rivojlantirishga qaratilgan o'quv mashg'ulotlarini tashkil etishni takomillashtirish.....	617
Ernazarov Alisher Ergashevich, Chinqulova Gulmehra Bahronovna	
Migrant o'quvchilarda pedagogik tolerantlik kompetensiyasini rivojlantirish metodlari	621
Eshonjonov Bobir Zafarjonovich	
Oliy ta'limda muhandislik faoliyatini ta'minlash metodologiyasi.....	625
Eshonqulov Sherzod Ummatovich	
A Comparative Linguistic Analysis of English and Uzbek Proverbs and Aphoristic Expressions as Structural, Semantic, and Cultural Dimensions	628
Jumayev Sanjar Jurakulovich	
Innovatsion ta'lim texnologiyalari asosida talabalarning metodik tayyorgarligini shakllantirish	631
Komilov Umidjon Normurod o'g'li	
Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida bolalar bilan loyiha-tadqiqot ishlarini tashkil etishning mazmuni	635
M. X. Tadiyeva	
Raqamli axborot muhitini shakllantirish bosqichida informatika fanining ahamiyatini belgilab beruvchi omillar	639
Mamajanov Raxmatilla Yakubjanovich, Nazarova Madina Abdullayevna, Xolbayeva Gulnora Bakirovna	
Pedagogik konfliktlar: turlari, sabablari va optimal yechimlari	644
Muhammadiyeva Setora Odil qizi	
Subyektga yo'naltirilgan ta'limning pedagogik-psixologik asoslari	647
Nigora Negmatova	
Mantiqiy masalalar orqali boshlang'ich sinf o'quvchilarining aqliy tafakkurini rivojlantirish	651
Pirimova Mohinur Furqat qizi	
Ona tili darslarida matn tuzilishini o'rgatishning metodik asoslari.....	654
Qurbonnazarova Ziyoda Abdukarim qizi	
O'quvchilarning matematika faniga qiziqishini oshirishda interfaol metodlar va ijodiy yondashuvlarning roli.....	657
Quvvatova Ozoda Gulbek qizi	

Boshlang'ich sinf o'quvchilarining kompetensiyalarini shakllantirish va rivojlantirishda o'qitishning tashkiliy-pedagogik shartlari	660
Rahmonova Zulayho Abdumalikovna, Buzrukov T. O.	
Professional sportda faol ayollar salomatligining monitoringi va ularni sog'lom turmush tarziga yo'naltirish strategiyalari	663
Raimov Xamid Soatovich	
O'quvchilarni jismoniy tarbiyalashda harakatli o'yinlardan foydalanish	666
Ravshanova Sabina Bahodir qizi	
Art-terapiyaning bola "men"ining rivojlanishidagi ahamiyati	669
Raxmatova Gulobod Tuyboy qizi	
Maktabgacha yosh davr – bolalar ijtimoiylashuvining muhim omili sifatida	672
Sanayeva Surayyo Bobonazarovna, Eshmirzayeva Mohichehra Ikrom qizi	
5E modeli asosida darsni loyihalash: nazariya va amaliyot uyg'unligi	676
Shodiyeva Matluba Jo'rayevna	
Maktabgacha ta'lim tashkiloti jamoasining psixologik xususiyatlari	681
Shukrullayev Ozod Arzuyevich	
Talabalarda pedagogik e'tiqodni shakllantirishning variativ modeli va uning asosiy komponentlari	684
Sodiqova Dinara Alisher qizi	
Matn bilan ishlash bosqichlari va ularning ingliz tilini o'rgatishdagi didaktik ahamiyati	687
Soliyev Umidjon Yulchivoyevich	
Narsalarni sanash, miqdorni belgilash uchun qo'llaniladigan matematik vositalar, matematikaning asosiy tushunchalari	691
To'rayeva Kamola Vosidjon qizi	
O'smirlar xulq-atvoriga ommaviy madaniyatning ta'siri	694
Umarova Navbahor Shokirovna, Babayeva Saida Juman qizi	
Nafas olish mashqlarini jismoniy imkoniyati cheklangan talabalarning adaptiv imkoniyatlariga ta'siri	698
Valiyeva N. Y.	
Syujetli-rolli o'yinlar orqali maktabgacha yoshdagi bolalarda kommunikativ ko'nikmalarni rivojlantirish	702
Xalilova Dilnoza Furqatovna	
Talabalar imtihon oldi qo'rquv va xavotirlarining psixologik omillari	705
Xolmatov Zafar Muxtorjon o'g'li	
Umumiy va noorganik kimyo fanini simmetrik yo'nalishdagi tuzilmaviyligini takomillashganligi	708
Xolmurodova Laziza Erkinovna, Xudoyqulova Intizor G'ayrat qizi	
Umumta'lim maktablarida inson resurslarini rivojlantirishga doir zamonaviy boshqaruvning asosiy tamoyillari	711
Xusanov Xasanjon Xusanxo'ja o'g'li	
Boshlang'ich sinf o'qituvchilarining tanqidiy fikrlashini rivojlantirish	716
Yusufaliyeva Gulnora Abdurahmonovna	
Dirijyor-xormeysterlik bo'yicha kasbiy-kompetentlikni shakllantirishning nazariy asoslari	721
Z. A. Nuraliyeva	
Boshlang'ich maktab o'quvchilarini o'qitishda kompetensiyaga asoslangan yondashuv	724
Zaripova Muslima Qurbonovna	
Xorijiy tajribalar asosida o'quvchilarda kritik fikrlashni rivojlantirishda integrativ yondashuvning ahamiyati	727
Zokirova Ma'suma Qahramonjon qizi	
Norasmiy va informal ta'limni tan olishning konseptual asoslari va rivojlantirish yo'llari	730
Anvar Allabergenov	
Методы совершенствования слуховых навыков через цифровой сторителлинг в начальных школах	735
Раимова Малохатхон	
Biologiya darslari ekologik ta'lim va tarbiyani rivojlantirish omili sifatida	740
Quldosheva Dilso'z Sunnatovna	

5E MODELI ASOSIDA DARSNI LOYIHALASH: NAZARIYA VA AMALIYOT UYG'UNLIGI

Shodiyeva Matluba Jo'rayevna

Maktabgacha, boshlang'ich va maxsus ta'lim kafedrasini mudiri
Pedagogika fanlari doktori (DSc), dotsent
Qashqadaryo viloyati pedagogik mahorat markazi

Annotatsiya: Ushbu maqolada 5E modeli asosida darsni loyihalashning ilmiy-pedagogik asoslari yoritilgan. Shuningdek, muayyan mavzu asosida har bir bosqich bo'yicha dars jarayonini loyihalash mazmuni keltirilgan.

Kalit so'zlar: 5E modeli, o'quv jarayoni, o'quv faoliyati, Engage (Qiziqtirish), Explore (O'rganish), Explain (Tushuntirish), Elaborate (Kengaytirish), Evaluate (Baholash).

Abstract: This article discusses the scientific and pedagogical foundations of lesson design based on the 5E model. It also presents the content of designing the lesson process for each stage based on a specific topic.

Key words: 5E model, learning process, learning activity, Engage, Explore, Explain, Elaborate, Evaluate.

Аннотация: В статье рассматриваются научно-педагогические основы проектирования уроков на основе модели 5Е. Также представлено содержание проектирования процесса урока для каждого этапа на основе определённой темы.

Ключевые слова: модель 5Е, процесс обучения, учебная деятельность, вовлечение, исследование, объяснение, расширение, оценка.

KIRISH

Bugungi kunda ta'lim sifati va samaradorligini oshirish, o'quvchi shaxsini har tomonlama rivojlantirish, ularning mustaqil fikrlashi va amaliy ko'nikmalarini shakllantirish dolzarb vazifalardan biriga aylangan. Bu, o'z navbatida, har bir pedagogdan ta'lim-tarbiya jarayoniga yangicha yondashuvni, yuksak ma'naviy yetuklik va pedagogik mahoratga ega bo'lishni, zamonaviy axborot va pedagogik texnologiyalarni mukammal egallashni, shuningdek, zamonaviy metodik tayyorgarlikka ega bo'lishni talab etmoqda.

Kuzatilgan tajribalar asosida metodik tayyorgarlikning nazariy va amaliy jihatlarini ajratib ko'rsatish mumkin. Nazariy metodik tayyorgarlik – bu tegishli fanni o'qitishning umumiy qonuniyatlari, tushunchalari va nazariyalari, shuningdek, fanning mazmunini bilishning ma'lum darajasiga ega bo'lishdir. Shu bilan birga, o'qituvchining mavzu mazmuniga doir tushuncha va usullarni, pedagogik harakatlarni tavsiflash, maktab darsliklarining mazmunini, o'quv materiallarining izchilligi va ilmiyligini, ularning o'quvchilar uchun tushunarli ekanligini tahlil qilish qobiliyatida namoyon bo'ladi. Ko'rinadiki, nazariy tayyorgarlik – bu fanning nazariy asoslarini chuqur bilish demakdir.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Z. Artikbayeva esa metodik tayyorgarlik darajasini ta'lim jarayonining ilmiyligi va tizimli yondashuv bilan bog'liq, deb ta'riflaydi [2].

G. E. Karlibayeva pedagogik tayyorgarlikni ijobiy munosabat, kasbiy motivlar, kasbga oid bilim va ko'nikmalar, shuningdek, ularni amaliyotda qo'llashga xizmat qiluvchi tajribalar majmuasi sifatida izohlaydi. U o'qituvchining kasbiy tayyorgarligida shaxsiy xususiyatlar va kasbiy kompetensiyalar muhim o'rin tutishini ko'rsatadi [3].

M. T. Mirsoliyevaning fikricha, kasbiy tayyorgarlik – bu nazariy bilim, amaliy ko'nikma, ma'naviy-axloqiy sifatlar va psixologik hamda jismoniy tayyorgarlik darajasining uyg'unligidir. U kasbiy tayyorgarlikni Davlat ta'lim standartlari asosida shakllantirish zarurligini ta'kidlaydi [4].

I. Y. Raxmonovning ta'kidlashicha, o'qituvchining metodik tayyorgarligi – bu ta'lim jarayoni va uning natijasidir. U ikki maqsadga xizmat qiladi: insonda bilimlar tizimi va shaxsiy fazilatlarini shakllantirish hamda kasbiy faoliyat uchun zarur ko'nikma va malakalarni egallash [5].

Garchi ushbu tadqiqotlar asosan oliy ta'lim muassasalarida bo'lajak o'qituvchilarning kasbiy tayyorgarligiga qaratilgan bo'lsa-da, ularda ilgari surilgan g'oya va xulosalardan o'qituvchilarning metodik tayyorgarligini rivojlantirish uchun foydalanish mumkin.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Pedagogik kuzatuvlarimiz o'quv jarayonida quyidagi pedagogik muammolar tez-tez uchrashini ko'rsatdi: o'quvchilarning darsga bo'lgan qiziqishining pastligi; dars vaqtida intizom muammolari; fikr almashish yoki bahs-munozara muhitining yo'qligi; o'quvchilarning individual rivojlanish darajalari o'rtasidagi farqlar; resurslarning yetishmasligi. Amaliy tayyorgarlikka ega bo'lgan o'qituvchi bu muammolarni differensial yondashuv, faoliyatga yo'naltirilgan metodlar (AKT, klaster, konsept xarita, "aqliy hujum"), motivatsiya va baholashning innovatsion shakllari (o'zaro baholash, portfoliyo, reyting tizimi) orqali samarali hal qila oladi. Ko'rinadiki, amaliy tayyorgarlik – bu o'qituvchining o'quv jarayonida pedagogik muammolarni hal qilishga tayyorligidir. Shuningdek, amaliy tayyorgarlik – bu o'qituvchining o'quv jarayonida yuzaga keladigan pedagogik muammolarni aniqlash, tahlil qilish va ularni samarali hal etish bo'yicha zarur bilim, ko'nikma va malakaga ega bo'lishi, zamonaviy metod va vositalarni to'g'ri tanlay olishini ham o'z ichiga oladi. Bu tayyorgarlik quyidagilarni qamrab oladi: darsni samarali tashkil etish; o'quvchilarning individual xususiyatlarini hisobga olish; tarbiyaviy va didaktik metodlardan to'g'ri foydalanish; nizoli vaziyatlarni hal qilish; innovatsion texnologiyalarni qo'llash.

Ilmiy manbalarning empirik tahlili amaliy tayyorgarlikning asosiy tarkibiy qismlarini aniqlashtirish imkonini berdi:

- didaktik tayyorgarlik – darsni to'g'ri rejalashtirish, maqsadga yo'naltirilgan metodlarni tanlash va qo'llash, o'quvchilarning bilish faolligini oshirish;
- psixologik tayyorgarlik – o'quvchilarning yosh va individual xususiyatlarini hisobga olish, ular bilan sog'lom psixologik muhitda ishlash;
- kommunikativ tayyorgarlik – samarali muloqot olib borish, interaktiv usullardan foydalanish;
- innovatsion tayyorgarlik – yangi texnologiyalarni o'zlashtirish va amaliyotda qo'llay olish qobiliyati; refleksiv tayyorgarlik – o'z faoliyatini tahlil qilish, xatolar ustida ishlash va doimiy rivojlanishga intilish.

Yuqoridagilardan ko'rinadiki, o'qituvchining amaliy tayyorgarligi – bu uning kasbiy muvaffaqiyatining asosi bo'lib, u ta'lim jarayonining sifatli tashkil etilishida hal qiluvchi rol o'ynaydi. Shuning uchun pedagog kadrlarni tayyorlashda ularning nazariy bilimlarini amaliy mashg'ulotlar, tajriba almashish, trening va amaliy seminarlar orqali boyitish muhim hisoblanadi. Shunga muvofiq, zamonaviy o'qituvchi o'qitish jarayonini tashkil qilishni, darsning mohiyati va vazifalarini chuqur anglashi hamda bu vazifalarni ado etish uchun darsning mazmuni, maqsadga erishish yo'llari va vositalarini puxta belgilab olishi, ta'limning mazmun-mohiyatini yoritib berishga doir barcha pedagogik tushunchalarni bilishi, shundan kelib chiqadigan didaktik va metodik talablarni bajarishi maqsadga muvofiq hisoblanadi. O'qitish jarayoni – qo'yilgan maqsadga erishish, bilim, ko'nikma va malakalarni egallash, ma'naviy kamolotga yetishishni nazarda tutgan o'qituvchi va o'quvchilarning tartibga solingan o'zaro birgalikdagi faoliyatidir. Bunday faoliyatni samarali tashkil etish uchun dars jarayonini oldindan puxta rejalashtirish, ya'ni uni maqsadga yo'naltirilgan tarzda loyihalash zarur bo'ladi. Loyihalashtirilgan dars esa belgilangan maqsadga erishishga xizmat qiluvchi, bosqichma-bosqich tashkil etilgan o'qitish faoliyatining asosidir.

Loyihalashtirish orqali o'qituvchi dars jarayonini boshqarish yo'llarini belgilaydi, shuningdek, yangi materialni o'quvchilar qanday o'zlashtirganliklarini nazorat qiladi va bu nazorat zamirida ularning faoliyatini baholab boradi. Bu orqali bilim berish va bilim olish faoliyati tahlil qilinadi hamda ko'zlangan maqsad nechog'li amalga oshganligi aniqlanadi. Keltirilgan izohlar va pedagogik kuzatuvlar asosida dars loyihasini tayyorlash uchun o'qituvchi quyidagi tayyorgarlik bosqichlarini bajarishi ko'zlangan natijalarga erishish imkonini berishi aniqlandi:

- dars bosqichlarini rejalashtirish – kirish, asosiy va yakuniy bosqichlarni tartib bilan belgilash, har bir bosqichda bajariladigan faoliyat, savollar va topshiriqlarni aniqlash;
- dars mavzusini aniqlash – dars mavzusi aniq, sodda va tushunarli bo'lishi, o'quvchilarning hayoti va oldingi bilimlari bilan bog'liq bo'lishi;
- maqsadni aniqlash – dars maqsadi, kutilayotgan natijalar va kompetensiyalar belgilanadi ("O'quvchi dars yakunida nimani bilishi, tushunishi va qo'llay olishi kerak?");
- mavzuni tahlil qilish – asosiy tushunchalar, atamalar, bog'liqliklar aniqlanadi, avvalgi bilimlar bilan aloqadorlik o'rganiladi;
- avvalgi bilimlarga tayanuvchi bog'lanishlarni aniqlash – yangi mavzuga ko'prik vazifasini bajaradi va motivatsiyani oshiradi;
- o'quv faoliyati turlarini tanlash – guruhda ishlash, tajriba o'tkazish, savollarga javob berish, muammoni hal qilish kabi faoliyatlar tanlanadi;

- dars mazmunini tanlash – o'quv dasturiga mosligi, asosiy tushunchalarni ajratish, yoshga moslashtirish, avvalgi bilimlar bilan bog'liqlik, hayotiy ahamiyat, hajm va murakkablik darajasi, tarbiya va kompetensiya yondashuviga mosligi;
- o'quvchilarning yoshi va individual xususiyatlarini hisobga olish;
- metod va strategiyalarni tanlash – guruhli ish, muammoli vaziyat, rolly o'yin, 5E modeli, interaktiv usullar;
- kerakli vosita va resurslarni tayyorlash – slaydlar, plakatlari, videolar, ish varaqalari;
- vaqtni aniq taqsimlash;
- o'qituvchi va o'quvchining kelgusidagi faoliyatini rejalashtirish – kognitiv, affektiv va psixomotor natijalar;
- baholash mezonlarini ishlab chiqish – og'zaki, yozma, test, kuzatish, o'zaro baholash;
- refleksiya va tahlil – "Nimani bilib oldim?", "Qayerda qiynaldim?" savollari asosida o'quvchilar va o'qituvchi o'z faoliyatini tahlil qiladi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Yuqoridagi mulohazalar natijasida o'qitish jarayonini 5E modeli asosida loyihalash kabi vazifalar dolzarblashtiriladi. 5E modeli o'quvchilarning faol ishtirokini ta'minlash va ularga o'z bilimlarini chuqurroq o'zlashtirishga yordam beradigan samarali yondashuvdir. 5E modeli asosida dars jarayonini loyihalash – bu interaktiv va o'quvchini faol ishtirok ettirishga qaratilgan metodologiyadir. Bu model 5 bosqichdan iborat: Engage (Jalbetish), Explore (Tadqiq qilish), Explain (Tushuntirish), Elaborate (Takomillashtirish), Evaluate (Baholash). Quyida 4-sinf Tabiiy fanidan "Tabiatda suv aylanishi" mavzusida har bir bosqich bo'yicha dars jarayonini loyihalash mazmuni keltiriladi. Engage (Jalbetish) bosqichida o'quvchilarda yangi mavzu bo'yicha qiziqish uyg'otish, ularni mavzuga jalb qilish lozim. Shuningdek, o'quvchilarga savollar berish, mavzu bilan bog'liq qisqacha video yoki hikoya ko'rsatish kabi faoliyatlar amalga oshiriladi. Maqsad: o'quvchilarning diqqatini jalb qilish, mavzuga qiziqish uyg'otish, avvalgi bilimlarini aniqlash. Mazkur bosqichda savol-javob, qiziqarli video yoki rasm ko'rsatish, hayotiy muammo yoki misol keltirish kabi usullardan foydalanish mumkin. Vosita sifatida multimedia (video)dan foydalanish ko'zlangan natijaga erishish imkonini beradi. O'qituvchi quyidagi savol orqali o'quvchilarni mulohaza yuritishga, jamoa bo'lib ishlashga undaydi: "Daryolar va dengizlar har yili suv bug'lanishiga qaramay nima uchun qurib qolmaydi?". Shuningdek, suv aylanishini tasvirlovchi qisqa multfilm yoki animatsiya ko'rsatiladi. O'quv topshirig'i: Suv qaerga g'oyib bo'ldi? Topshiriq mazmuni: O'qituvchi kichik tajriba o'tkazadi yoki video ko'rsatadi: shisha stakanga ozroq suv quyiladi; uni deraza yoniga yoki quyosh tushadigan joyga qo'yiladi. Topshiriqda foydalanish uchun savollardan namunalar: Suv bug'langanda uni ko'ra olamizmi? Bulutlar qanday hosil bo'ladi, deb o'ylaysiz? Yomg'ir qanday paydo bo'ladi? Bu savollar orqali o'quvchilarda mavzuga qiziqish uyg'onadi va ular o'z tasavvurlariga tayanib javob berishga harakat qilishadi. Shu tariqa o'quvchilar suv aylanishining boshlang'ich bosqichlari haqida fikr yuritishni boshlaydi.

Explore (Tadqiq qilish) bosqichida o'quvchilarni mustaqil yoki guruhda ishlashga undash orqali mavzu bo'yicha tadqiqotlar olib borish, turli eksperimentlar o'tkazish yoki muammolarni yechish imkoniyati yaratiladi. Maqsad: o'quvchilar mustaqil yoki guruhda kuzatishlar, tajribalar, muammolarni hal qilish orqali yangi bilimlarni o'zlashtiradilar. Jamoaviy ishlar, tajriba o'tkazish, resurslardan (kitob, internet) foydalanish o'quvchilarning o'quv-bilish faoliyatini yanada faollashtirish imkoniyatini beradi. Tadqiq qilish jarayonining samaradorligini oshirish maqsadida o'quvchilar guruhlariga bo'linadi va suv aylanish jarayoni haqida kitob yoki slaydlar asosida kuzatish ishlari olib boriladi, guruhlar suv aylanishining to'rt bosqichini (bug'lanish, kondensatsiya, yog'in, oqim) rasm bilan ifodalaydi. Tajriba: Mini suv aylanishi modeli. Kerakli asbob-uskunalar: plastmassa zip-paket, biroz suv, ko'k rangli bo'yoq (yoki oziq-ovqat bo'yoq), quyosh tushadigan deraza, marker yoki flomaster. Tajriba jarayoni quyidagicha tashkil etiladi:

- o'quvchilar suvga ko'k bo'yoq qo'shib aralashtiradi;
- suvni zip-paketga quyishadi (taxminan 1/4 qismi);
- paketning tashqi tomoniga marker bilan quyosh, bulut va yomg'ir rasmini chizishadi;
- paketni derazaga yopishtirishadi;
- keyingi 1–2 kun davomida undagi o'zgarishlarni kuzatishadi.

Tajriba davomida quyidagi savollar asosida o'quvchilarni tahlil qilish, mulohaza yuritishga undash mumkin:

- Paket ichidagi suvga nima bo'ldi?
- Paket devorida hosil bo'lgan suv tomchilari nimani anglatadi?
- Ushbu tajribada suv aylanishining qaysi bosqichlarini ko'rdingiz?
- Sizningcha, bu jarayon tabiatda qanday sodir bo'ladi?

Mazkur tajriba asosida o'quvchilar bug'lanish, kondensatsiya va yog'ingarchilik bosqichlarini kuzatadi va ular haqidagi tushunchalarni aniqlaydilar.

Explain (Tushuntirish) bosqichida o'qituvchi o'quvchilarga o'rganilgan materialni tushuntiradi, o'quvchilar esa o'z fikrlarini ifodalaydi. Maqsad: o'quvchilarning yangi bilimlarini umimlashtirish, ilmiy tushunchalarni

aniqlashtirish. Tushuntirish jarayonida o'qituvchi izohi, slayd, diagramma, tushunchalar xaritasi, o'quvchilar tomonidan tushuncha bayoni kabi usullardan foydalanish mumkin. Har bir guruh o'z rasmini taqdim etadi va tushuntiradi, o'qituvchi esa jarayonni birma-bir izohlaydi: bug'lanish → bulut hosil bo'lishi → yog'in → yerga tushgan suv yana daryoga oqadi. O'quv topshirig'i: Suv aylanishi bosqichlari. Maqsad: o'quvchilarga suv aylanishi jarayoni (bug'lanish, kondensatsiya, yog'ingarchilik, oqib tushish) haqida aniq tushuncha berish va bu bosqichlar o'rtasidagi bog'liqlikni anglatish.

Topshiriq shakli: guruhli vizual tushuntirish. Topshiriq mazmuni: 1-qadam: o'quvchilar kichik guruhlariga bo'linadi (har bir guruh 3–4 kishidan); 2-qadam: har bir guruhga suv aylanishining bir bosqichi topshiriladi: 1-guruh: Bug'lanish, 2-guruh: Kondensatsiya, 3-guruh: Yog'ingarchilik, 4-guruh: Yerga tushish va yana boshlanish; 3-qadam: har bir guruh o'z bosqichini rasmlar chizish orqali (plakatda yoki daftarda), qisqacha og'zaki tushuntirish bilan izohlaydi. Bu jarayonda o'qituvchi quyidagi yo'naltiruvchi savollardan foydalanishi mumkin: Bu bosqichda suvga nima bo'ladi? Bu bosqich qayerda sodir bo'ladi: osmon, yerda yoki suvda? Bu bosqichdan keyin nima sodir bo'ladi? Bu jarayon qanday qilib doimo takrorlanib turadi? Natijada o'quvchilar suv aylanishi jarayonining har bir bosqichini tushunib oladi, ularni bir-biriga bog'lab tushuntira oladi va real hayotdagi misollar bilan izohlashga harakat qiladi (masalan: yomg'irdan keyingi namlik, ko'l ustida bug' chiqishi va h.k.).

Elaborate (Takomillashtirish, kengaytirish) bosqichida o'quvchilarga yangi bilimlarini yanada chuqurroq o'rganish imkoniyati beriladi. Bu bosqichda o'quvchilar o'z bilimlarini turli vaziyatlarda qo'llashadi, masalan, yangi vaziyatlarga moslashtirish, boshqa mavzular bilan bog'lash yoki murakkabroq masalalarni yechishni boshlashadi. Maqsad: yangi bilimlarni amaliyotda qo'llash, chuqurlashtirish. Bu bosqichda loyihaviy ishlar, muammoli vaziyatni hal qilish, rol o'ynash usullaridan foydalanish samarali hisoblanadi. Faoliyat mazmuni: o'z yashash hududida suv aylanishining qanday namoyon bo'lishini surat yoki hikoya orqali ko'rsatish (1–2 o'quvchi voqeani rolik yoki rasm shaklida ko'rsatadi). O'quv topshirig'i: Suv aylanishi va hayot. Maqsad: o'quvchilar suv aylanishi jarayonining tabiatdagi ahamiyati, hayvonlar va o'simliklar hayotidagi roli, hamda inson faoliyatiga ta'siri haqida chuqurroq tushuncha hosil qiladilar.

Topshiriq mazmuni: 1-qadam: o'quvchilar kichik guruhlariga bo'linadi; 2-qadam: har bir guruhga quyidagi mavzulardan biri beriladi: 1-mavzu: Suv aylanishining o'simliklar hayotidagi roli, 2-mavzu: Suv aylanishi va yomg'irning foydasi (dehqonchilikda), 3-mavzu: Suv aylanishining hayvonlar hayotiga ta'siri, 4-mavzu: Inson faoliyati (masalan, ifloslanish yoki o'rmonlarni kesish) suv aylanishiga qanday ta'sir qiladi? 3-qadam: guruhlar rasm chizishadi, klaster yoki kichik sahna tayyorlashadi, shuningdek, boshqa guruhlariga o'z g'oyasini tushuntirishadi.

Bunda o'qituvchi quyidagi yo'naltiruvchi savollardan foydalanishi mumkin: Agar yomg'ir yog'masa, nima bo'ladi? Suv aylanishi bo'lmasa, o'simliklarga qanday ta'sir qiladi? Siz yashayotgan hududda suv aylanishining qanday belgilarini kuzatgansiz? Insonlar suv aylanishini asrash uchun nima qilishlari kerak? Mazkur bosqich orqali o'quvchilar mavzuni chuqurroq anglaydi, real hayotga bog'laydi va ekologik tafakkurni rivojlantiradi.

Dars mazmuni kengayadi, mavzu bo'yicha tanqidiy fikrlash ko'nikmalari shakllanadi. Evaluate (Baholash) bosqichida o'quvchilarning o'zlashtirish darajasi baholanadi. Shuningdek, o'quvchilar o'z bilimlarini sinovdan o'tkazadilar, o'qituvchi esa o'quvchilarning tushunishini baholash uchun turli baholash metodlarini, masalan, testlar, savollar yoki muhokamalarni ishlatadi. Maqsad: o'quvchilarning bilim va ko'nikmalarini baholash. Usullar: test, mini imtihon, yozma ish, o'zaro baholash va refleksiya. Mazkur yakuniy bosqichda quyidagi faoliyatlar amalga oshiriladi: 1-qadam: mini test (4–5 ta savol) o'tkaziladi; 2-qadam: o'quvchilarning rasmlari va hikoyalari baholanadi; 3-qadam: o'z-o'zini baholash: "Bugun nimani o'rgandim?" degan savolga javob yoziladi. O'quv topshirig'i: Suv aylanishi bo'yicha bilimimni sinab ko'raman. Maqsad: o'quvchilarning mavzu bo'yicha olgan bilimlari va tushunchalarini mustahkamlash va baholash.

Topshiriq shakli: aralash turdagi baholovchi topshiriqlar. To'g'ri yoki noto'g'ri (True/False).

Quyidagi gaplar to'g'ri yoki noto'g'riligini aniqlang:

- A) Bulutlar bug'lanish natijasida hosil bo'ladi. ☒
- B) Suv aylanishi faqat dengizlarda sodir bo'ladi. ☒
- C) Yomg'ir yog'ishi – suv aylanishining bir bosqichi. ☒
- D) Kondensatsiya – suvning bug'ga aylanish jarayoni. ☒

Bo'sh joylarni to'ldiring. Quyidagi gaplarni to'ldiring:

- A) Suv yer ustidan _____ natijasida bug'lanadi.
- B) Suv bug'lari osmondagi sovuq havo bilan to'qnashib, _____ hosil qiladi.
- C) Bulutlar og'irlashgach, _____ yog'adi.
- D) Yomg'ir suvi yana _____ oqib tushadi va jarayon davom etadi.

Chizma asosida tushuntirish: O'quvchilarga suv aylanishi tasviri (oddiy grafik rasm) beriladi. Vazifa: rasmda ko'rsatilgan 4 asosiy bosqichni nomlab, har biriga qisqa izoh yozing.

Og'zaki mini-prezentatsiya (ixtiyoriy): O'quvchi "Nega suv aylanishi tabiat uchun muhim?" mavzusida 1–2 daqiqalik og'zaki izoh beradi (individual baholash uchun). Bunda o'quvchilarning bilim, ko'nikma va malakala-

rini quyidagi baholash mezonlari orqali aniqlash mumkin: Asosiy bosqichlarni aniqlay oldimi? Izohlar to'g'ri va mantiqiyimi? Atamalarni to'g'ri ishlatdimi? O'z fikrini ravon va aniq bayon qila oldimi?

Yuqoridagilardan ko'rinadiki, 5E modelining bosqichlari o'zaro mantiqiy bog'liq bo'lib, har bir bosqich keyingisini samarali amalga oshirishga zamin yaratadi. Bu yondashuv dars jarayonini izchil, maqsadga yo'naltirilgan va o'quvchini faol jalb qilish tarzida tashkil etishga xizmat qiladi.

XULOSA

Xulosa qilib aytganda, 5E modeli zamonaviy pedagogik yondashuv sifatida o'quvchini o'quv jarayonining markaziga qo'yuvchi, faol ishtirok va chuqur anglashni ta'minlovchi samarali modellardan biridir. Ushbu model asosida darsni loyihalash o'quvchilarda mustaqil fikrlash, kuzatish, tahlil qilish, muammo yechish kabi ko'nikmalarni shakllantirishga yordam beradi.

Nazariy jihatdan puxta asoslangan va amaliyotda to'g'ri qo'llanilgan 5E modeli darslar mazmunini boyitadi, o'quvchilarning bilimni egallash jarayonini bosqichma-bosqich chuqurlashtiradi hamda ta'limning sifat va samaradorligini oshiradi. Shu bois, har bir zamonaviy pedagog o'z darslarini rejalashtirishda 5E modelidan maqsadli va kreativ foydalanishi ta'lim jarayonining muvaffaqiyatini belgilovchi muhim omillardan biridir.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2024-yil 21-iyundagi "Maktabgacha va maktab ta'limi tashkilotlari xodimlarini uzluksiz kasbiy rivojlantirish tizimini takomillashtirish bo'yicha qo'shimcha chora-tadbirlar to'g'risida" PQ-231-son qarori. www.lex.uz/uz/docs/-6981085
2. Artiqboyeva Z.A. Malaka oshirish tizimida maktab matematika o'qituvchilarining kasbiy-metodik ko'nikmalarini takomillashtirish: Ped.f.n. ... dis. – T.: 2004. – 163 b.
3. Karlibayeva G.Ye. Innovatsion ta'lim texnologiyalari sharoitida fizika o'qituvchisining metodik tayyorgarligini shakllantirish: Ped. fan. nomzodi ... dis. – T.: TDPU, 2012. – 136 b.
4. Mirsoliyeva M.T. Pedagogika kollejlari o'quvchilarining kasbiy tayyorgarligini shakllantirish metodikasi: Ped. fan. nomzodi ... dis. – T.: TDPU, 2011. – 147 b.
5. Raxmonov I.Y. Geometriyani o'qitish jarayonida talabalarning metodik tayyorgarligini rivojlantirish texnologiyasi: Ped. fan. nomzodi ilmiy darajasini olish uchun yozilgan dissertatsiya. – T.: 2012. – 160 b.
6. Shodiyeva M.J. Akmeologik yondashuv asosida boshlang'ich sinf o'qituvchilarini uzluksiz kasbiy rivojlantirish texnologiyalarini takomillashtirish: Ped. fan. dokt. diss. (DSc). – T.: 2022. – 386 b.

-
- 13.00.00 Pedagogika fanlari
 - 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
 - 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
 - 13.00.03 Maxsus pedagogika
 - 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
 - 13.00.07 Ta'limda menejment
 - 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
 - 07.00.00 Tarix fanlari
 - 19.00.00 Psixologiya fanlari
 - 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
 - 02.00.00 Kimyo fanlari
 - 03.00.00 Biologiya fanlari
 - 09.00.00 Falsafa fanlari
 - 10.00.00 Filologiya fanlari
 - 11.00.00 Geografiya fanlari

AKTABGACHA VA AKTAB TA'LIMI

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Alibek Zokirov

Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2025. №5

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelmasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali 26.09.2023-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №C-5669245 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.
Litsenziya raqami: № 136361.

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug'bek tumani
Kumushkon ko'chasi, 26-uy.